

Kalmar läns natur 2019

Vad gjorde vi på Naturskydd- och Naturskötselenheten förra året?

Länsstyrelsen
Kalmar län

Innehåll

3. Några ord från ledarbänken
4. Se hela landskapet
5. Samverka för naturens bästa
6. Att skydda naturen
8. Sköta skyddad natur
10. Granbarkborren i skyddad natur
12. Arter behöver vår hjälp
14. Nära naturen i naturum
16. Hållbar utveckling
18. Mer möjligheter genom LIFE-projekt
20. Mer möjligheter genom LIFE-projekt
22. Följa upp och undersöka hur det går
24. Följa upp och undersöka hur det går
26. Naturskyddsensheten och Naturskötselenheten - här är vi!

Några ord från ledarbänken

Kalmar län är fantastiskt rikt på värdefull natur och perfekt för friluftsliv och rekreation. Smålands tall- och lövskogar, vattendrag och ekhagar. Ölands alvar, hässlen och sjömarker och Östersjöns tumlare och fågelliv. Alla är de axplock av områden med nationell eller internationell klass vad gäller biologisk mångfald och upplevelsevärden. Något värt att värna, vårda och visa!

Ekosystemen är dock under stor press och arter utrotas lokalt eller till och med nationellt medan vi ser på. Klimatförändringar hotar våra svenska ekosystem men än så länge är det intensivt jord- och skogsbruk, nedläggning av jordbruk och dikning de största hoten mot artmångfalden. I havet är det bottentrålning och övergödning som påverkar mest.

För att mildra de negativa effekterna satsar regeringen på naturvården. På Länsstyrelsen kan vi därför arbeta med praktiska åtgärder och samverka med de gröna näringarna för att skapa bättre livsmiljöer. Detta för arternas välmående och för att skydda nyttorna i naturen som vi människor är helt beroende av för till exempel vattenrening, pollinering, klimatreglering eller mat från haven. De medel Länsstyrelsen får till naturvården kommer också de som bor i länet till nytta på annat sätt, de skapar jobb till lokala entreprenörer och ökar möjligheten att anpassa våra fantastiska naturområden för friluftslivet.

I denna skrift har vi samlat exempel på vad naturskötsel- och naturskyddsensheterna har gjort under 2019. Läs om gynnsamma åtgärder för strandängsfåglar, bättre förutsättningar för friluftsliv eller att fler naturreservat är på gång. Men framförallt; låt er inspireras och ta er ut i länets rika natur!

Åsa Johansson
Chef för Naturskötselenheten

Martin Unell
Chef för Naturskyddsensheten

Bildförteckning: Omslag Djurstad träsk; Josefine Östangård, Montering av mulmholk; Charlotta Larsson, Större ekbock; Jonas Hedin, Utställningsdetalj naturum Trollskogen; Anna Lindberg, Ringmärkning av ängshök; Tommy Gustafsson, åkerhetsräcken på Blå jungfrun; Karin Jakobsson, Naturvårdsbränning; Erik Nordlind, **sida 2** krutbrännare; Anna Lindberg, **sida 4** Örsåsa by; Tomas Järnetun, **sida 5** Friluftsmänniskor; Sigge Sundström, **sida 6** Blomkålsvamp; Anna Lindberg, **sida 7** Knubbsäl Magnus Danbolt, **sida 8** Betande kor; Anna Lindberg, **sida 9** Djurstad träsk; Josefine Östangård, **sida 10** Barkborreangripen skog; Jon Tinnert, infälld barkborre; Martin Holmer, **sida 11** Gammelskoh; Anna Lindberg, **sida 12** Miljö för veronikanätfjäril; Magnus Stenmark, Infälld Veronikanätfjäril; Susanne Forslund, **sida 13** Större ekbock; Jonas Hedin, **sida 14** Miniguider; Charlotta Larsson, **sida 15** naturum Trollskogen; Stina Nilsson, **sida 16** Gammal ek; Pixabay License, **sida 17** Stenmurar i Barnebo; Mats Lindeborg, **sida 18-19** Skärgård; Anna Lindberg, **sida 20** Vattendrag i skogen; Tomas Järnetun, **sida 21** Bränning; Erik Nordlind, Ekskubbe; Charlotta Larsson, **sida 22** Inventerare; Elin Boberg **sida 23** Sydlig kärrsnäppa, Henrik Karlsson/N, **sida 24** Betat rikkärr; Susanne Forslund, **sida 25** Rikkärr (infälld brudsporre); Susanne Forslund, **sida 26-27** Naturskydds- och Naturskötselens enheterna; Martina Cederqvist

Se hela landskapet

Vi har en fantastisk natur i vårt län och vi är alla beroende av den på ett eller annat vis. Naturen ger oss bland annat möjlighet till rent dricksvatten, energi, skogsråvara, medicin, kläder, matproduktion eller helt enkelt en härlig miljö att vara i. Men för att dessa viktiga värden ska finnas kvar behöver vi planera för en hållbar användning av naturen.

Grön infrastruktur är det nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och inte minst till människors välbefinnande. Grön infrastruktur behövs både på land och i vatten, men även i stad och på landsbygd. Länsstyrelsen arbetar med att samla synpunkter och ta fram en plan som beskriver detta nätverk och som kan vara vägledande i framtiden för mark- och vattenanvändning i landskapet.

Samverka för naturens bästa

Friluftsliv och länets höga naturvärden är mycket viktiga för den enskilde människan och för länet i stort. De bidrar förutom till glädje och livskvalitet även till folkhälsa och regional utveckling, inte minst kopplat till besöksnäringen. I samverkan med Region Kalmar län, Linnéuniversitetet och flera andra aktörer i länet har vi arbetat för en hållbar utveckling av besöksnäringen genom gemensamma träffar, EU-projekt och andra samarbeten.

Allemansrätten är en av de viktigaste förutsättningarna för ett rikt friluftsliv och därför har vi under året bjudit in till träffar. Dessa träffar har innehållit samtal och fördjupning om vad allemansrätten innebär och vilka utmaningar det är att få allmänheten att följa den. Viktiga synpunkter har lyfts och ska vi fortsatt kunna njuta av vår gemensamma natur på bästa sätt är det viktigt med en god dialog mellan alla inblandade.

LONA-bidragen ger fortfarande kommunerna en god möjlighet att satsa på naturvård och friluftsliv. Vi beviljade totalt 9 miljoner kronor till olika projekt under året. Åtta av dessa innebär en satsning på förbättrad information och ökad tillgängligheten till flera natur- och kulturmiljöer i länet under de kommande åren. Fem kommuner fick ta del av bidragen till våtmarkssatsningar.

Att skydda naturen

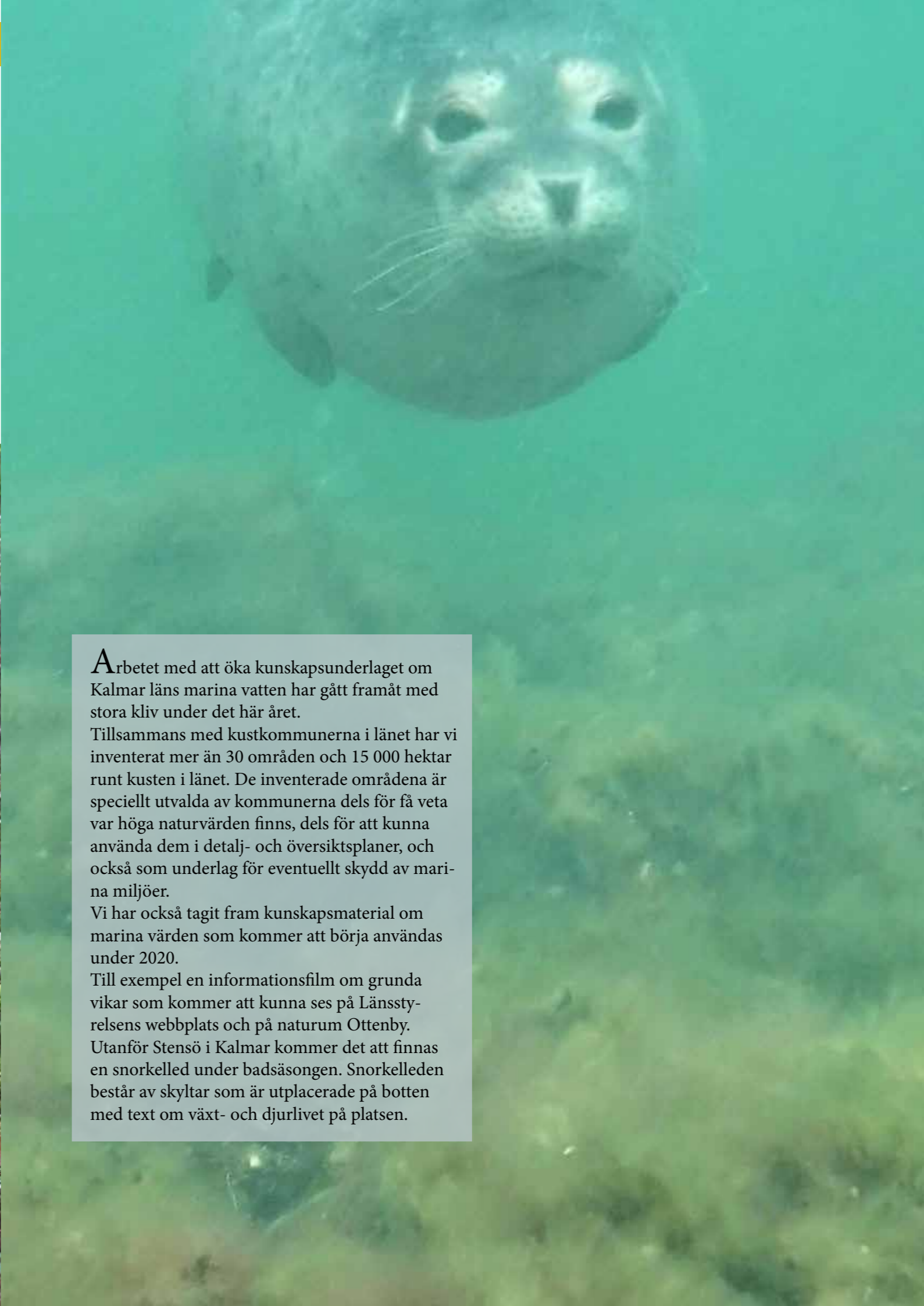
Under året har vi arbetat med att bilda naturreservat och skriva naturvårdsavtal i 15 områden. Det handlar främst om värdefulla löv- och tallskogar samt vattendrag. Granskog har lägre prioritet i dagens reservatsbildning. Vi har skrivit avtal med markägare på 180 hektar där skogens alla värden bevaras för framtiden. Totalt har 22 miljoner betalats ut till skogsägare i länet under 2019.

Länets naturreservat och Natura 2000-områden har många sällsynta arter och naturtyper. Vi har därför justerat skötsel- och bevarandeplaner för att områdenas naturvärden och friluftsliv ska bevaras och utvecklas. Vi har också stöttat kommuner i deras arbete med att bevara tätortsnära natur.

Idag finns det 208 naturreservat, 215 naturminnen, två nationalparker, 120 fågelskyddsområden, fyra sälskyddsområden och ett växtskyddsområde i Kalmar län, och fler är på gång.

Arbetet med att öka kunskapsunderlaget om Kalmar läns marina vatten har gått framåt med stora kliv under det här året. Tillsammans med kustkommunerna i länet har vi inventerat mer än 30 områden och 15 000 hektar runt kusten i länet. De inventerade områdena är speciellt utvalda av kommunerna dels för få veta var höga naturvärden finns, dels för att kunna använda dem i detalj- och översiktsplaner, och också som underlag för eventuellt skydd av marina miljöer. Vi har också tagit fram kunskapsmaterial om marina värden som kommer att börja användas under 2020. Till exempel en informationsfilm om grunda vikar som kommer att kunna ses på Länsstyrelsens webbplats och på naturum Ottenby. Utanför Stensö i Kalmar kommer det att finnas en snorkelled under badsäsongen. Snorkelleden består av skyltar som är utplacerade på botten med text om växt- och djurlivet på platsen.

Sköta skyddad natur

De skyddade naturområdena i Kalmar län har mycket höga värden och stor variation i naturmiljöerna. Här finns stora områden naturbetesmarker kvar, öppna marker som alvar och strandängar men också trädklädda betesmarker med gamla ekar och andra grova träd. Många områden behöver löpande skötsel eller restaureringar för att kunna behålla sina naturvärden. Mycket av åtgärderna i reservatsskötseln syftar till att restaurera och få till bete på igenväxta marker. Det görs genom att stängsla och röja bort buskar från betesmarken eller kring värdefulla träd. Under 2019 har över 8 km stängsel satts upp, 150 hektar igenväxt mark har restaurerats och vi har bekostat bete på drygt 1 100 ha. 50 ha äng sköts årligen genom slåtter för att gynna fjärilar, bin och många andra arter som är beroende av blommande marker. Under året har också gjorts extra satsningar på restaurering av våtmarker, något som du kan läsa mer om här intill.

Naturreservaten är också viktiga områden för friluftslivet. I dag vet vi att det är bra för hälsa och välmående att vistas ute i naturen. Ett viktigt uppdrag som vi har är att sköta alla de anordningar som finns i de skyddade områdena. I många områden finns fina vandringsleder som tillsammans med fågeltorn, toaletter, rastplatser och informationsskyltar ska göra det enklare och trevligare att besöka reservaten. I naturreservatet Knisa mosse har den 5 km långa vandringsleden rustats upp och i Halltorp har den tillgänglighetsanpassade spången breddats och blivit längre. I nationalparken Blå jungfru pågår ett stort arbete med att byta ut och komplettera säkerhetsräcken och ledmarkeringar. Här finns också guider på plats dagligen under sommaren. Vi har satt upp 29 informationsskyltar i 22 olika reservat och placerat ut 30 tillgänglighetsanpassade bord och bänkar.

Våtmarkssatsningen är ett flerårigt projekt som berör hela landet. Syftet med satsningen är att öka mängden vatten i landskapet, grundvattenbildningen, gynna biologisk mångfald, rena vatten och minska klimatpåverkan.

Kalmar län har mycket artrika och värdefulla våtmarker. Vi har prioriterat åtgärder i våtmarker med mycket hög biologisk mångfald, så kallade rikkärr och områden med hotade fågelarter. De tre områdena ligger på Öland och heter Djurstad träsk, Petgårdeträsk och Svartvikskärret. Här har det skett röjningar, slåtter och schaktningar för att öka vattenhållning och gynna sällsynta arter. Redan nu har vi sett positiva effekter. Till exempel hittade vi den sällsynta orkidén gulyxne som vi tidigare trodde var utdöd i Svartvikskärret.

Vi har gjort nya våtmarker i skog och på gammal åkermark i reservaten Västra Marströmmen och Mörtfors på fastlandet. Förutom praktiska åtgärder har vi också gjort utredningsarbeten inför framtida åtgärder på Stora Alvaret, Sydöstra Ölands Sjömarker och i Alsterån samt en inventering av strandnära rikkärr på Öland.

Utöver egna åtgärder har vi även gett stöd till länets kommuner att själva satsa på våtmarker. Under 2019 beviljade vi sju LONA-projekt på totalt 7,2 miljoner för att utreda, restaurera och anlägga våtmarker i fem kommuner. I och med det så är Kalmar län det län som fått störst bidragsandel av den nationella våtmarkssatsningen inom LONA.

Granbarkborren i skyddad natur

Granbarkborren är den insekt som ger mest skador på produktionsgranskogen. Den torra sommaren 2018 gynnade granbarkborren på flera sätt och under 2019 har det varit omfattande skador i sydöstra Sverige.

Även i naturreservaten finns det angrepp och ibland sprids en felaktig bild av att skyddad skog skulle vara en orsak till de storskaliga skadorna. Så är det inte. Det finns en stor andel gran i landskapet men i Kalmar län finns det endast en liten andel i de skyddade områdena (ca 1,7 %).

I ett landskapsperspektiv är påverkan från reservaten liten men lokalt kan angrepp i naturreservat sprida sig till fastigheter i närheten. I Kalmar län har vi genomfört åtgärder i reservaten för att minska risken för spridning och ytterligare åtgärder kommer att göras under 2020.

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om hur granbarkborrar i skyddade områden ska hanteras som alla Länsstyrelser arbetar efter. Varje naturreservat har unika syften, föreskrifter och skötselplaner som avgör vilka bekämpningsåtgärder som kan genomföras.

Vi inventerar granbarkborreangreppen i reservaten och bedömer vilka åtgärder som ska göras.

Bedömningen bygger på information om befintliga angrepp, analyser av var i landskapet det är störst risk att nya angrepp kan inträffa, samt vilka åtgärder som är möjliga och lämpliga att göra.

De åtgärder som vi i första hand jobbar med är tt avverka och ta ut gran ur skogen, fällning och barkning, samt feromonfällor. Målet är att genomföra effektiva bekämpningsinsatser utan att skada de naturvärden som finns i de skyddade områdena.

Arter behöver vår hjälp

Ett av Länsstyrelsens många uppdrag från Naturvårdsverket handlar om att göra åtgärder för ett urval av våra hotade arter. Det handlar om arter som behöver extra hjälp, det räcker till exempel inte med att bilda naturreservat eller att marken betas. Vi har fortsatt vår satsning på åtgärder i sandiga marker. Det är många arter som lever i den här ganska ovanliga miljön. För att hjälpa arterna har vi till exempel valt att återinföra bete, skapa sandblottor, röja bort träd och buskar och öka blomrikedomen genom att plantera eller så ängsväxter.

Två av landets mest hotade dagfjärilar, veronikanätfjäril och kronärtsblåvinge, fanns fram till 2018 i länet. I juni 2019 kunde veronikanätfjäril inte hittas någonstans i Sverige, varken på lokalen i Västmanland eller hos oss. Torkan 2018 kan ha varit dödsstöten för arten, som länge minskat på grund av igenväxning av det småskaliga odlingslandskapet. Kronärtsblåvinge finns endast i norra delen av vårt län och det är också det enda stället i hela Norden. Under förra året fanns fjärilen bara kvar med fyra individer på en plats i länet. Trots omfattande åtgärder ser framtiden för dessa dagfjärilar mycket dystert ut.

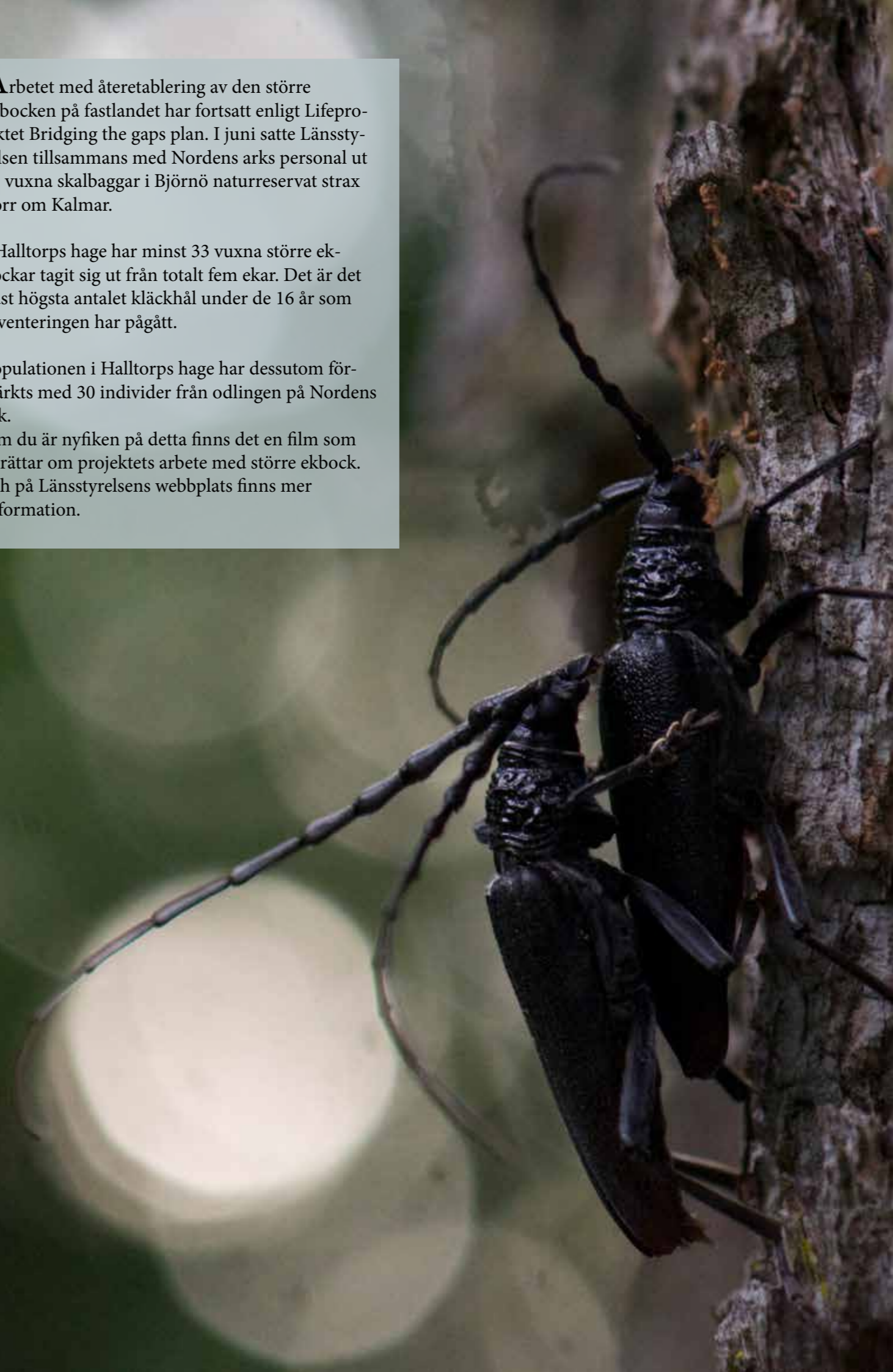

Arbetet med återetablering av den större ekbocken på fastlandet har fortsatt enligt Lifeprojektet Bridging the gaps plan. I juni satte Länsstyrelsen tillsammans med Nordens arks personal ut 93 vuxna skalbaggar i Björnö naturreservat strax norr om Kalmar.

I Halltorps hage har minst 33 vuxna större ekbockar tagit sig ut från totalt fem ekar. Det är det näst högsta antalet kläckhål under de 16 år som inventeringen har pågått.

Populationen i Halltorps hage har dessutom förstärkts med 30 individer från odlingen på Nordens ark.

Om du är nyfiken på detta finns det en film som berättar om projektets arbete med större ekbock, och på Länsstyrelsens webbplats finns mer information.

Nära naturen i naturum

Ett intensivt år vid naturum Ottenby är till ända. 58 000 personer kom och besökte naturum Ottenby och nästan hälften av besökarna kom under sommaren. Många av dessa sommarbesökare blev guidade av naturums kunniga guider. Hela 1 750 besökare var med på en guidning som alla har någon form av fågeltema. På våren och hösten erbjöds Ottenbyguidningen varje dag. Det fanns en guidad tur där du som besökare fick veta mer om uddens kulturhistoria och skåda efter fåglar och sälar. Det var 740 besökare som deltog under en sådan guidning. Sommarens besöksundersökning visade att 95 procent av besökarna var mycket nöjda med naturum Ottenby som helhet, bemötandet från personal och utställningens tema. Högsta betyg med andra ord!

Ett mycket lyckat skolprojekt ägde rum under året. Alunsskolans alla elever, cirka 60 barn, har besökt naturum och naturumföreståndaren har i sin tur tillsammans med världsarvssamordnaren besökt skolan. Tillsammans har barnen lärt sig mycket om världsarvet, om fåglar, sälar och om Ottenbys unika natur och kultur. Finalen blev en dimmig men lyckad dag i maj då mellanstadiets elever guidade sina föräldrar, syskon och landshövding. Lågstadiets elever hade skapat en fantastisk utställning med näbbskulpturer, fågelmålningar och en stor havsörn i samlingsalen. Vi alla fick uppleva barnens glädje och kunskap denna dag. Alunsskolans elever är nu utbildade miniguider med kunskap om världsarvet, Södra Ölands odlingslandskap och Ottenbys unika värden. Ett lyckat samarbete som kommer att fortsätta!

naturum
Ottenby

Efter sju år av planering, förväntan, motgångar, glädje och en dåres envishet står nu vårt nya naturum Trollskogen på plats. Vi slog upp portarna på påskafton med en stor invigningsfest. Under de tre timmar som naturum hade öppet passade hela 1 500 personer på att kolla in utställningen.

naturum
Trollskogen

Naturum Trollskogen satsade på ett brett och varierat utbud av aktiviteter under säsongen. Vi hade öppet både påsk- och höstlov med massor av aktiviteter för vuxna och barn. Som stående punkter under högsäsong kunde man välja på bland annat insektssafari, håva vid bryggan och sagostund. Besökare kunde prova på allt möjligt från att gå på lina i skogen, lyssna på föreläsning om Sandbyborgs skatter, yoga, kolla rovfåglar eller trollsländor till att skåda stjärnor och leta svamp. Vårt eget Café Tångsnällan blev också lite av en succé med glass, kaffe och nybakade bullar.

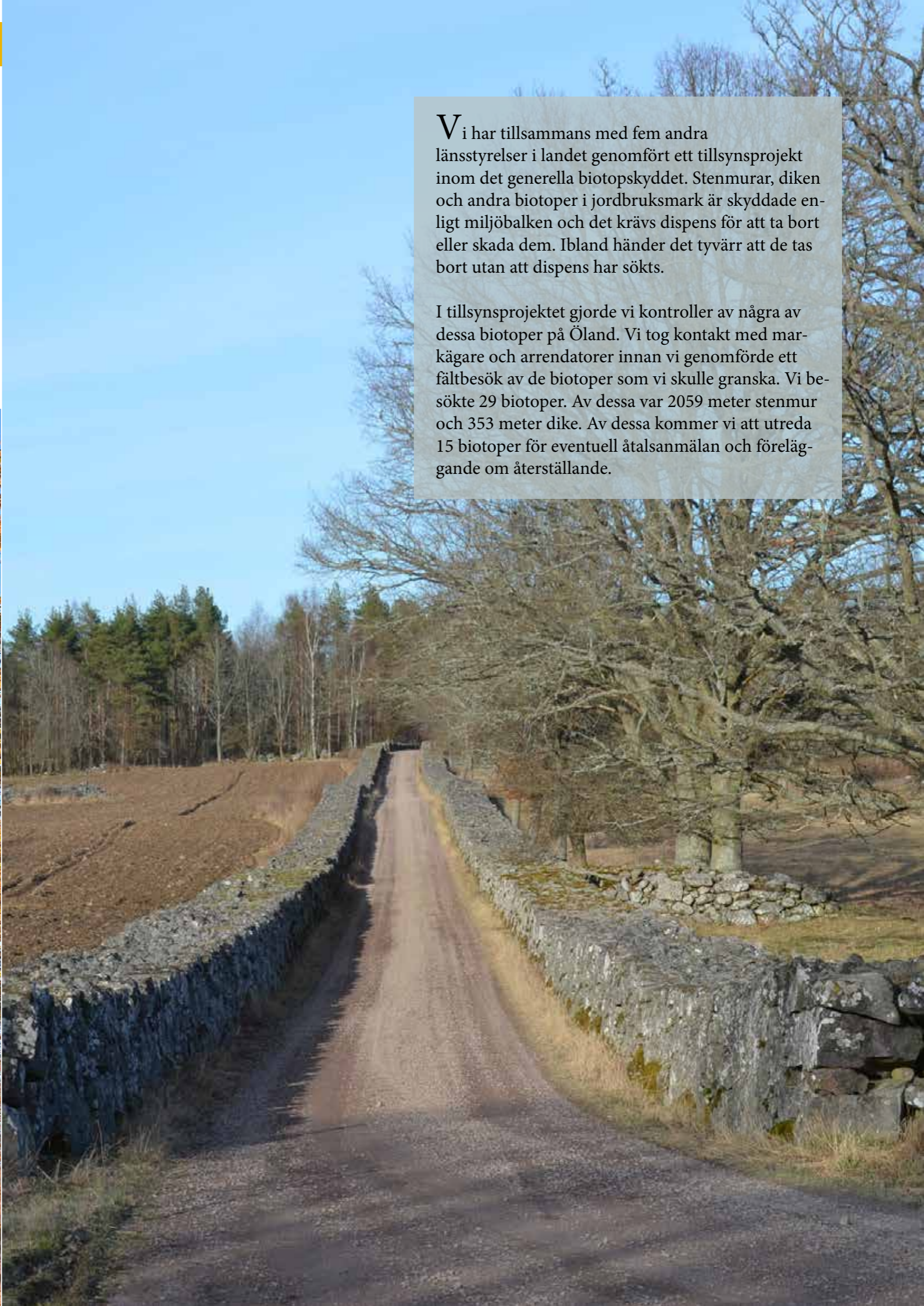
När säsongen avslutades under Allhelgonahelgen kunde vi summera den mest intensiva säsong vi någonsin upplevt. Hela 79 000 personer besökte vårt nya naturum under 2019! Enligt den besöksundersökning som Naturvårdsverket gjorde under sommaren var det inte bara vi i personalen som gillade vårt nya naturum. Hela 80 procent svarade att de var nöjda med den nya utställningen och 96 procent gillade oss i personalen och vårt bemötande! Det tackar vi för och ser fram emot nästa säsong med stor förväntan.

Hållbar utveckling

Inom naturvårdshandläggning jobbar vi med att granska och fatta beslut om olika åtgärder som privatpersoner och företag ansöker om att göra i naturen. Detta gör vi utifrån Miljöbalken och bland annat med hjälp av våra kartmaterial över länets naturvärden. Vi har under året tagit beslut i cirka 410 ärenden som handlar om dispenser och tillstånd i skyddade områden, samråd för åtgärder i naturmiljön och mycket mer. Det kan vara allt från nedgrävning av ledningar (till exempel fiber), till avverkning av träd i alléer. Vi arbetar också tillsammans med andra enheter på länsstyrelsen för en hållbar utveckling vid till exempel anläggande av vindkraftverk och vägar och framtagning av detaljplaner.

För att påverkan på naturmiljön ska bli så liten som möjligt har vi granskat och bedömt olika anmälningar. Det kan till exempel vara att avverka särskilt skyddsvärda träd, marker som ska ställas om från skog till betesmark eller från jordbruksmark till skog.

Vi har tillsammans med fem andra länsstyrelser i landet genomfört ett tillsynsprojekt inom det generella biotopskyddet. Stenmurar, diken och andra biotoper i jordbruksmark är skyddade enligt miljöbalken och det krävs dispens för att ta bort eller skada dem. Ibland händer det tyvärr att de tas bort utan att dispens har sökts.

I tillsynsprojektet gjorde vi kontroller av några av dessa biotoper på Öland. Vi tog kontakt med markägare och arrendatorer innan vi genomförde ett fältbesök av de biotoper som vi skulle granska. Vi besökte 29 biotoper. Av dessa var 2059 meter stenmur och 353 meter dike. Av dessa kommer vi att utreda 15 biotoper för eventuell åtalsanmälan och föreläggande om återställande.

Mer möjligheter genom LIFE-projekt

Ett viktigt tillskott i kassan för skötsel av skyddad natur är pengar från EU:s LIFE-fond. Pengarna söks i projektform och får användas för naturvårdsåtgärder inom Natura 2000-områden. Tack vare dessa extrapengar kan vi nu intensifiera skötseln av skyddad natur. Under 2019 deltog Länsstyrelsen Kalmar län i fyra olika LIFE-projekt varav ett avslutades under förra året.

Projektet LIFE Coast Benefit har arbetat med natura 2000-områden i kust och skärgård under perioden 2013 - 2019. Tre län; Södermanland, Östergötland och Kalmar har planerat åtgärder och finansierat projektet tillsammans med LIFE-fonden och Naturvårdsverket.

I Kalmar län har vi utfört åtgärder i tolv natura 2000-områden, samtliga är också naturreservat.

Ett viktigt mål med projektet har varit att återskapa glesa, skogar med gläntor och halvöppna miljöer med grova och gamla träd. Ett annat viktigt mål var att skapa förutsättningar för betesdrift i skogs-, hagmarks- och strandmiljöer. I Kalmar län har vi framför allt jobbat med fyra åtgärdstyper; frihuggning av grova träd, sätta upp stängsel för betesdjur, restaurering av våtmarker och återskapanden av betesmarker.

Frihuggning av träd

Vi har röjt bort skuggande växtligheten kring ädla lövträd som ask, alm, lönn och lind och framför allt ek på sammanlagt cirka 400 hektar. Det vi gör vid frihuggning är att ta bort eller ringbarka träd som växer inpå och konkurrerar med det grövre trädet om ljus och värme. På många platser där träd röjs fram har vi också skapat gläntor. Sådana små skyddade platser blir soliga och varma miljöer som både insekter och växter mår bra av. Till exempel blir det bra förutsättningar för blommande buskar att växa där. Fällda och ringsbarkade träd har lämnats kvar om det inte har stört betande djur eller slätter på marken. Vi gör så för att skapa mer mängd av död ved i markerna som hjälper den biologiska mångfalden.

Stängsel

Totalt har cirka 18 km stängsel satts upp inom projektet och 15 km gammalt stängsel har tagits bort. Att sätta upp stängsel har både inneburit att nya marker har blivit betade och att djuren har kunnat styras mot marker som varit särskilt viktiga att beta.

Våtmarker

Våtmarker i framför allt skogsmark har restaurerats i fyra naturreservat. Totalt har cirka 20 hektar våtmark återfått naturlig hydrologi. Genom att fylla igen diken, helt eller delvis, får man vattnet att stanna i markerna. När vattennivån i våtmarken varierar påverkar det vilka träd som växer där. Både skogen i våtmarken och den närmaste omgivningen påverkas och det skapas en skog med olika ålder på träden, en större luckighet och också mycket mer död ved.

Betesrestaurering

För att marker ska passa för bete behövdes det göras en del åtgärder i början. Utöver frihuggning av träd har vi gjort mer omfattande restaurering av skogsbeten och hagmarker. Det har skapat ca 200 hektar betesmark i länets skyddade natur.

Mer möjligheter genom LIFE-projekt

I Grip on LIFE arbetar vi på Länsstyrelsen tillsammans med Skogsstyrelsen och Södra skogsägarna. Uppdraget är att dela kunskapen om hur ett miljöanpassat skogsbruk utifrån skogsbrukets mål för god miljöhänsyn bör genomföras. Fokus ligger på skogslandskapets våtmarker och vattendrag för att bevara eller förbättra områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster till oss människor.

Under 2019 har vi lagt grunden för projektet. Vi har gjort ett avtal med Sveaskog för ett demonstrationsområde där vi vill visa hur olika åtgär-

der kan genomföras för att minska påverkan på omgivningen.

Genom en restaureringsinsats i en utdikad våtmark längs Natura-2000 vattendraget Emån har vi ökat den tid vattnet befinner sig i landskapet. På så sätt får vi mer vatten i landskapet. Det är en liten åtgärd som vi hoppas ska inspirera till fler liknande insatser för att möta klimatförändringarna och det torrare klimat som förväntas att komma i vårt län.

Projektet LIFE Taiga har naturvårdsbränning som huvudfokus och är ett av Sveriges största LIFE-projekt. Hela 14 län deltar i projektet som startade 2015 och kommer avslutas under 2020.

Totalt i landet ska 120 kontrollerade bränder genomföras under projekttiden. Skogen måste brinna för att inte arter ska försvinna, men ingen vill ha okontrollerade skogsbränder. I våra skogar bor ett stort antal växter, svampar och insekter som faktiskt är beroende av att det brinner i skogen med jämna mellanrum. Genom att bränna under kontrollerade former hjälper vi dessa arter och bidrar till den biologiska mångfalden. Planerad naturvårdsbränning ska efterlikna effekterna av en naturlig skogsbrand, men sker lugnt och kontrollerat och följer utarbetade metoder. Under 2019 gjordes två naturvårdsbränningar på tillsammans ca 22 hektar i naturreservatet Björnnäset utanför Hultsfred. I naturreservatet Allgunnen har vi byggt ramverket till en utomhusutställning om naturvårdsbränning. Utställningen kommer att stå klar sommaren 2020 och i anslutning till den kommer det att finnas en naturstig genom ett område som brändes 2018.

Arbetet inom projektet LIFE Bridging the Gap pågår för fullt och halva projekttiden har gått. Det är mycket som

har hänt i de tio områden som ingår i projektet i Kalmar län.

Syftet med projektet är att restaurera ädellövskogar till betade ljusöppna skogar där trädens stammar blir solbelysta. I gläntorna trivs blommande buskar. Vi har gjort restaureringsröjningar i naturreservaten Böda prästgård, Horns kungsgård, Halltorp, Strandskogen, Allgunnen och Åsebo. Vi har restaurerat 46 hektar ekskog till betesmarker eller slåtterängar. Vi har placerat ut 69 mulmholkar och 20 stycken ekoxeanläggningar. Vi har gjort 172 veteraniseringar, det betyder att man påskyndar åldringsprocessen hos yngre träd.

Dessa åtgärder ska skapa livsmiljöer för de arter som lever i och av gamla ekar. Insektsarter som projektet vill gynna är läderbagge, ekoxe och ekklokryp. Böda Prästgårds naturreservat har fått en ny skötselplan som en del inom projektet och vi har satt upp närmare 3 km stängsel i Åsebo naturreservat. Inom projektet har vi också producerat en film som berättar om den mycket sällsynta insekten större ekbock.

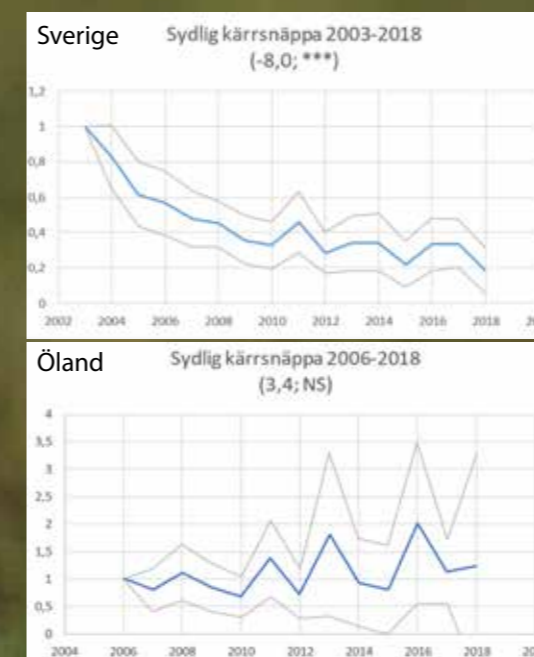
Följa upp och undersöka hur det går

För att få en bra bild över hur arter och miljöer egentligen mår behöver vi följa upp inventeringar och åtgärder. Det är viktigt att alla de insatser som görs inom reservatsförvaltning och åtgärdsprogram för hotade arter verkligen får de effekter som vi hoppas på. Länsstyrelsen gör flera löpande inventeringar för att följa upp biologisk mångfald i naturreservat och Natura 2000-områden. Uppföljningen görs framförallt av de naturtyper och arter som ingår i [EU:s habitatdirektiv](#). Uppföljningen är ett viktigt verktyg i arbetet för utvärdering av skötseln i skyddade områden.

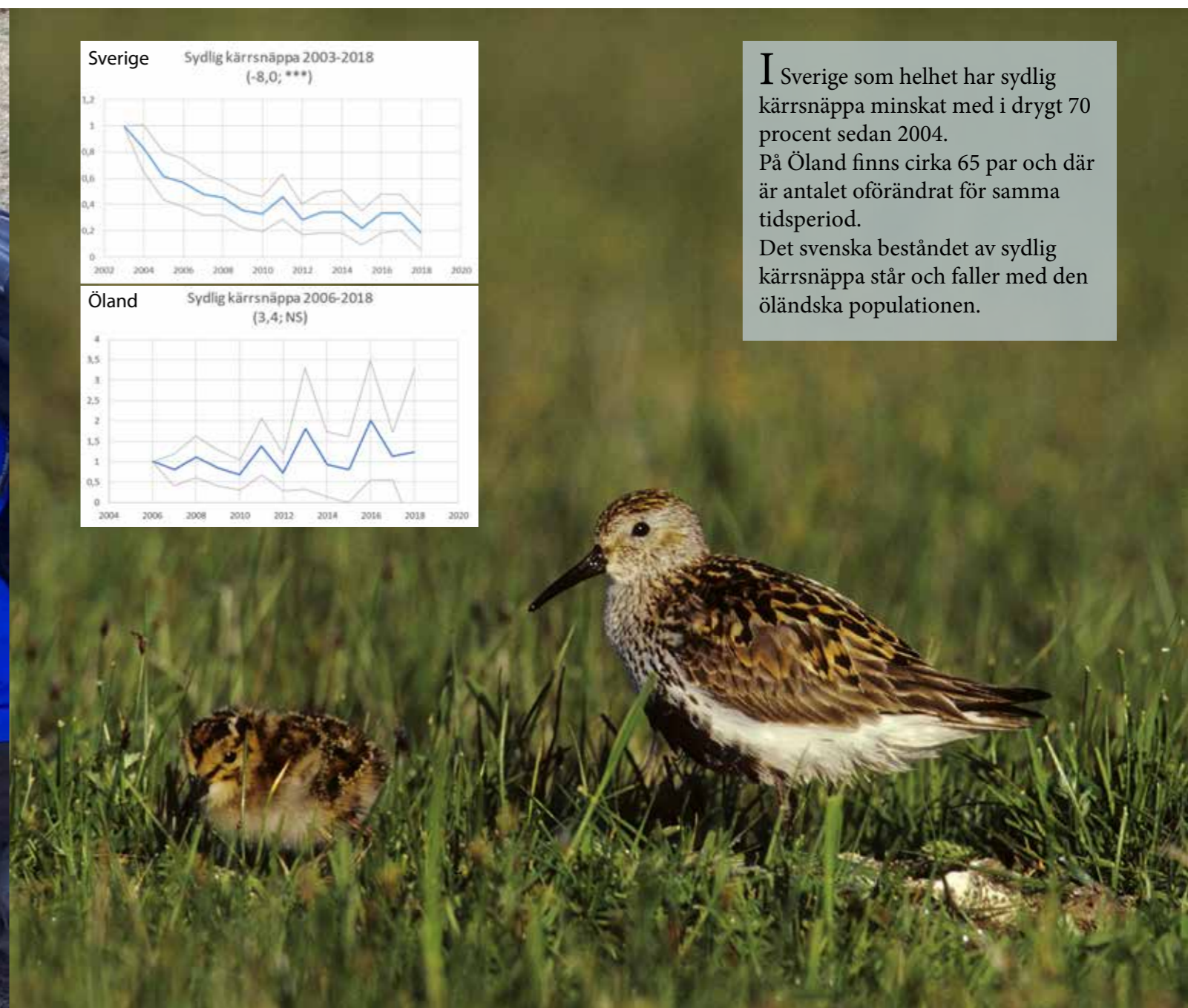
Under året har vi bland annat inventerat 22 områden på kärlväxter i ängs- och betesmarker. Vi har inventerat tio skogsreservat. I inventeringen har vi sett över allt från död ved och lövinslag som visat på höga naturvärden.

I Skåne, Blekinge, Halland, Västra Götaland, Öland och Gotland och Östergötland har vi analyserat olika trender för fåglar på de viktigaste havsstrandsängarna.

I stort sett har det gått bra för måsar, trutar och tärnor, men sämre för änder, vadare och sydlig gulärta. Omkring hälften av strandängsarterna har minskat under de senaste 15 åren. Svärta, sydlig kärrsnäppa och roskarl är på väg att försvinna, men det finns ljusglimtar. De hotade arterna brushane och rödspov har ökat från att tidigare varit väldigt få och på Öland går det överlag bättre för flera vadare än vad det har gjort i övriga regioner med havsstrandsängar. Detta gäller dock inte strandkata, roskarl och storspov som fortsätter att minska även på Öland. Änder, med undantag av snatterand, visar sämre trender på Öland och Gotland än i övriga regioner.

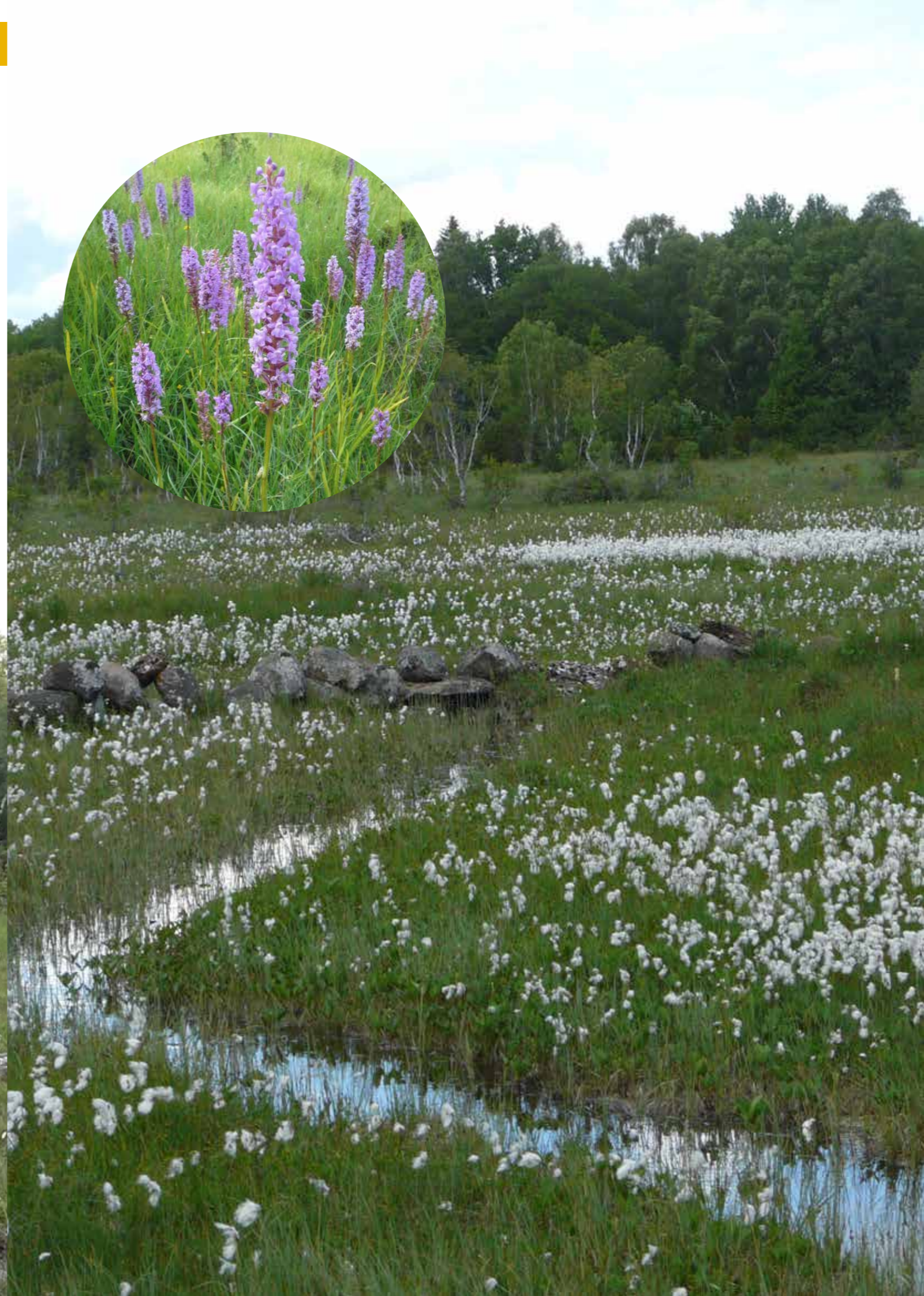
I Sverige som helhet har sydlig kärrsnäppa minskat med i drygt 70 procent sedan 2004. På Öland finns cirka 65 par och där är antalet oförändrat för samma tidsperiod. Det svenska beståndet av sydlig kärrsnäppa står och faller med den öländska populationen.

Följa upp och undersöka hur det går

Rikkärr är namnet på några av våra allra artrikaste våtmarker. De är en livsmiljö för många specialiserade kärlväxter, mossor, snäckor och insekter. Det är en hotad naturtyp som finns spridd i landet, men är knuten till områden med kalk. På Öland och Gotland är det lättast att hitta rikkärr. Många olika mossor bildar en rödgulbrun-brokig matta och i den blöta miljön trivs orkidéer, starrarter och snäckor. Rikkärren är bedårande på försommaren då arter som majviva, kärrknipprot och brudsporre blommar. De största hoten mot naturtypen är förändrad hydrologi, till exempel dikning och dämning, att slåtter och bete upphör och naturligtvis utfyllnad och utgrävning.

Under 2019 påbörjades en inventering av rikkärr på Öland, som kommer att pågå under flera år. Målet är att öka kunskapen om var de värdefullaste kärren finns och skapa ett underlag för naturvård och fysisk planering. Kanske kommer våra inventerare att besöka våtmarkerna i din närhet.

Naturskyddsensheten och Naturskötselenheten - här är vi!

Länsstyrelsen
Kalmar län

www.lansstyrelsen.se/kalmar